

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket
Svenska språket

EN NY ASPEKT PÅ SVENSKA
Om progressiva participkonstruktioner

Kristian Blensenius

SPECIALARBETE, 10 poäng
Svenska språket, fördjupningskurs 2 (61–80 poäng)
Vårterminen 2007
Handledare: Lars-Gunnar Andersson

Sammandrag

Detta arbete beskriver ett antal konstruktioner som efter en genomgång av litteraturen på området visar sig vara i det närmaste förbisedda i tidigare beskrivningar av svenskan: progressiva participkonstruktioner, dvs. sekvenser bestående av ett verb följt av ett verbalt presensparticip.

I undersökningen används i första hand korpusmaterialet i Parole. Vid analysen av de 875 progressiva participkonstruktioner som påträffas i materialet används konstruktionsgrammatiken som verktyg.

Analysen av de progressiva participkonstruktionerna visar att de kan delas upp i tre kategorier: riktningsbetecknande participkonstruktioner, som företräds i exempel som *De kommer gående nedför gatan*, befintlighetsbetecknande participkonstruktioner, som kan representeras av *De blev sittande med biljetterna*, och additiva participkonstruktioner, som man finner i exempelvis *Barnen sprang gråtande tillbaka till dagis*.

Undersökningen visar bl.a. att de tre typerna av participkonstruktioner är progressiva former i svenskan och att det inte är de enskilda lexemen utan konstruktionerna som ger den progressiva tolkningen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund.....	2
1.2. Syfte.....	3
1.3. Disposition.....	4
2. Teoretisk inriktning och forskningsöversikt	5
2.1. Konstruktionsgrammatik.....	5
2.2. VVingPP och GoVPing.....	7
2.3. Progressiva participkonstruktioner i svenskan.....	10
3. Korpusmaterial och sökmetoder	14
3.1. Material.....	14
3.2. Sökmetoder.....	14
4. Analys	16
4.1. Riktningbetecknande participkonstruktioner.....	16
4.2. Befintlighetsbetecknande participkonstruktioner.....	20
4.3. Additiva participkonstruktioner.....	22
4.4. ”Falska” progressiva participkonstruktioner.....	26
4.4.1. Typen <i>blinka menande</i>	27
4.4.2. Typen <i>komma levande från prövningen</i>	27
4.4.3. Typen <i>vinna överraskande</i>	28
4.5. Summering.....	29
5. Slutdiskussion	33

1. Inledning

Studier av engelsk grammatik i svensk skolmiljö går ofta ut på att svenskan kontrasteras mot engelskan. Den skiljaktiga distributionen av bestämd artikel och av V2-ledföljd är exempel på fenomen som kan beröras. Något de flesta lär sig i grammatikundervisningen torde dock vara att engelskan har en morfologiskt markerad progressiv aspekt, dvs. ett sätt att formellt markera att en aktion pågår vid en viss tidpunkt, vanligen omnämnd som ”den progressiva formen” och ibland vårdslöst som ”*ing*-formen”. Svenskan sägs nämligen sakna ett liknande systematiskt sätt att markera progressiv aspekt¹. Progressivitet kan visserligen uttryckas med omskrivningar, främst med pseudosamordningar, t.ex. *sitta och läsa*, och med *hålla på* {att/och}-konstruktioner, t.ex. *hålla på att köra* (dessa berörs i kapitel 4 och 5), men någon formellare systematisk markör liknande t.ex. engelskans *be + V-ing*, som i *She is running*, har knappast uppmärksammats i svenskan.

Inspirerad av en undersökning i Goldberg (2006) kommer jag i detta arbete att beskriva ett antal konstruktioner i svenskan bestående av verb + presensparticip, av vilka ett antal visar sig utgöra formella och systematiska sätt att markera progressiv aspekt. Dessa progressiva participkonstruktioner, som jag valt att benämna dem, representeras bl.a. av sekvenser som *komma gående* och *sitta frysande*.

¹ Inom den svenska grammatiktraditionen förekommer inte bara *aspekt* vid beskrivningar av aktioner utan även bl.a. *aktionsart*, men det är i högsta grad omdiskuterat hur dessa termer med tillhörande begrepp skall definieras. Exempelvis avser Lindberg (1993:54ff.) med aktionsart främst inherent tidsliga egenskaper hos det enskilda verbet. Thorell (1973:120) skiljer aktionssätt, som definieras som ”skeendets karaktär i och för sig”, från aspekt, som sägs ange ”den synvinkel ur vilken den talande betraktar det av verbet uttryckta skeendet”. SAG (1:155) antyder att aspekt och aktionsart är synonyma uttryck, och denna uppfattning delas i huvudsak av Andersson (1993:150ff.), som menar att termvalet snarast är knutet till vilket språk som beskrivs.

Av praktiska skäl använder jag mig här av det inom främst engelsk grammatiktradition övergripande och väletablerade begreppet aspekt vid beskrivningar av aktioners tidsliga egenskaper.

1.1. Bakgrund

Goldberg (2006) tar i sin bok upp tre typer av syntaktiska strukturer med ett predikatsverb¹ som följs av en infinit verbform. En typ har infinitiv som infinit verbform, medan de andra har presensparticip. Det är de senare typerna, illustrerade i (1), som utgör inspirationskällan till föreliggande arbete.²

- (1) a. The toddler **went screaming** down the street. (Goldberg 2006:50)
 b. You shouldn't **go reading** the newspaper all day. (Goldberg 2006:52)

Meningarna i (1) innehåller alltså ett verb som följs av ett presensparticip³, som i sin tur följs av olika bestämmingar. Både verb och presensparticip har som synes verbal betydelse. Goldberg noterar att de illustrerade sekvenserna uppvisar distributionella skillnader sinsemellan och drar av detta slutsatsen att de trots strukturella likheter inte är exempel på samma konstruktion utan snarare utgör en familj av konstruktioner, närmare bestämt verbseriekonstruktioner⁴.

Endast konstruktionen⁵ i (1a) har en direkt motsvarighet i svenskan. Jfr (2).

¹ Predikatsverbet definieras här som huvudordet i predikatsledet exklusive bestämmingar.

² Fet stil i exempel är, om inte annat anges, tillagd av mig i syfte att framhäva led.

³ Jag talar i löpande text fortsättningsvis om verbstammar med *ande-* eller *ende-* suffix som (presens-) particip, i linje med bruket i *Svenska Akademiens grammatik* (SAG). Detta görs uteslutande av praktiska skäl för att enkelt och tydligt skilja det aktuella ledet från (predikats-) verbet.

⁴ Jag diskuterar inte fenomenet verbserier vidare här, men det kan noteras att Goldbergs slutsats är speciell i att verbseriekonstruktioner (SVCs) hittills knappast definierats som en grammatisk kategori i engelskan. Ett centralt drag hos verbseriekonstruktioner, som bl.a. förekommer i kreolspråk, är att de utgör "a sequence of verbs which act together as a single predicate, without any overt marker of coordination, subordination, or syntactic dependency of any other sort" (Aikhenvald 2006:1). För en utförlig typologisk definition av verbserier, se Dixon (2006:339ff.).

⁵ Uttrycket *konstruktion* används fortsättningsvis om konstruktioner i konstruktionsgrammatisk bemärkelse (mer om konstruktionsgrammatik i kapitel 2). I övriga fall används benämningar som *struktur* och *sekvens*. Observera att *konstruktion* här används om såväl den teoretiska beskrivningen av språkliga byggstenar (motsv. *construction* i Fried & Östman 2004:18) som de faktiska språkliga uttrycken (motsv. *construct* i Fried & Östman 2004:18).

- (2) a. Knatten **gick skrikande** nedför gatan. (Motsvarande 1a)
 b. *Du borde inte **gå läsande** tidningen hela dagen. (Motsvarande 1b)
 (Mina översättningar)

Jag har inte för avsikt att förklara skillnaderna i grammatikalitet mellan (1b) och (2b), utan konstaterar bara att distributionella skillnader mellan engelskan och svenskan föreligger här. Det centrala är att Goldberg funnit att sekvenser som helt enkelt skulle kunna kategoriseras som ”verb + presensparticip” kan vara ganska olika, såväl pragmatiskt och semantiskt som syntaktiskt. Ett av flera exempel på detta är att verbet i (1a) kan vara tempusbärande, men inte i (1b), där verbet endast kan vara ett naket *go*.

Goldberg betraktar syntaktiska strukturer som syntaktiska mönster – konstruktioner – i vilka lexem fogas in. Varje konstruktion har, på samma sätt som lexem, idiosynkratiska drag, dvs. konstruktionens drag kan inte nödvändigtvis förutses utifrån en betraktelse av de ingående elementen i isolering. Detta förhållningssätt är centralt inom konstruktionsgrammatiken (CxG), som är det teoretiska ramverk jag huvudsakligen använder i det här arbetet. Jag återkommer till teorin som sådan och till Goldbergs verbseriekonstruktioner i kapitel 2.

Jag vill nu med hjälp av konstruktionsgrammatikens verktyg blottlägga en familj av konstruktioner i svenskan liknande den som Goldberg beskriver och som exemplifieras i (2a) ovan. Jag avgränsar undersökningen grovt sett till de konstruktioner där ett verb följs av ett verbalt presensparticip (fortsättningsvis även omtalat som particip). För en mer detaljerad redovisning och avgränsning av de sekvenser med verb + presensparticip som jag undersöker, se kapitel 3.

1.2. Syfte

Progressiva participkonstruktioner är knappast identifierade som kategori i svensk grammatisk litteratur,¹ än mindre från ett CxG-perspektiv, och detsamma verkar gälla motsvarande konstruktioner i andra språk. Eftersom konstruktionerna allmänt sett är otillfredsställt beskrivna, saknas följaktligen även prövningar av beskrivningar mot mer omfattande korpusmaterial. För att bidra till att fylla dessa luckor i den språkvetenskapliga kunskapsmassan, är mitt syfte ganska vittomfattade: jag vill,

¹ Svenska ordfogningar av typen *komma gående* och *bli sittande* är uppmärksammade, men då vanligen med specifika verb och particip, inte som produktiva mönster. Se kapitel 2.

genom att applicera konstruktionsgrammatikens analysinstrument på ett större korpusmaterial, påvisa att svenskan har en uppsättning av progressiva participkonstruktioner och beskriva dessa.

1.3. Disposition

I det följande ges i kapitel 2 en kort presentation av undersökningens grammatiska ramverk samt för undersökningen relevanta grammatiska beskrivningar. Kapitel 3 ger en beskrivning av det material och de metoder som används vid undersökningen. Utifrån det underlag jag får fram, genomför jag i kapitel 4 en analys av konstruktionerna. Kapitel 5 innehåller en slutdiskussion av arbetet.

2. Teoretisk inriktning och forskningsöversikt

I detta kapitel ges först, i avsnitt 2.1, en summarisk introduktion till det teoretiska ramverk som uppsatsen i huvudsak vilar på. Därefter, i avsnitt 2.2, redogör jag för hur Goldberg (2006) analyserar de engelska konstruktionstyper som utgör fröet till den föreliggande undersökningen och redovisar vad som sägs om dessa konstruktionstyper i några grammatiska beskrivningar av engelskan. I avsnitt 2.3 går jag slutligen igenom vad som skrivits om progressiva participkonstruktioner i svensk, och norsk, grammatisk litteratur.

2.1. Konstruktionsgrammatik

När jag talar om *participkonstruktioner* avser jag inte konstruktioner i den vanliga traditionella grammatiska betydelsen, dvs. som bara motsvarande syntaktiska strukturer (se SAG 1:191). En konstruktion i CxG är i stället en konventionaliserad kombination av form och funktion, som alltså integrerar form, t.ex. syntaktiska, morfologiska och prosodiska mönster, och funktion, t.ex. semantik, pragmatik och informationsstruktur, i konventionaliserade och icke-kompositionella form-betydelsepar.

Till skillnad från (Chomskyanskt) generativa ramverk utgår CxG från endast en analysnivå, dvs. antar inte ett antal underliggande strukturer. CxG skiljer sig även från traditionell grammatik, kanske tydligast i att den inte drar någon (skarp) gräns mellan "lexikon" och "grammatik", utan antar att båda dessa komponenter består av konstruktioner. Den antar vidare att en syntaktisk konstruktion inte enbart definieras av de ingående lexemens betydelse, utan också att konstruktionen *i sig* är betydelsebärande. Goldberg (1995:1) går så långt som till att säga att "constructions themselves carry meaning, independently of the words in the sentence".

Från ett CxG-perspektiv är perifera konstruktioner lika intressanta som frekventare mönster. De inledande CxG-arbetena, såsom Fillmore, Kay & O'Connor (1988), undersöker också ofta perifera konstruktioner,

ofta i form av olika sorters idiom (*let alone*-konstruktionen, som i *I won't eat shrimp, let alone squid*, i det exemplifierade arbetet), som uppvisar såväl generella drag, som kan beskrivas i en grammatik, som specifika drag, som snarast hör hemma i ett lexikon. Gemensamt för konstruktionerna är att varken traditionella grammatikor eller lexikon lämpar sig särskilt väl för att ge fullödiga beskrivningar av dem.

Konstruktionsgrammatiken är förvisso inte oomtvistad, och kritiken gäller överlag att lexemet ges för lite uppmärksamhet (t.ex. Nemoto 2005, Iwata 2005),¹ vilket enligt kritikerna leder till att man tvingas abstrahera bort detaljer och inte kan ge några tydliga generaliseringar (Boas 2003; 2005).² Boas (2003:99) menar t.ex. att CxG inte kan förklara varför man kan säga *Steve let Melissa into the room* men inte *Steve opened Melissa into the room*, trots att både *let* och *open* uppfyller de krav som ställs på verbet – att det skall beteckna ”the removal of a barrier” – i den aktuella konstruktionen X ENABLES Y TO MOVE Z (där Z alltså är en riktningsangivande bestämning; konstruktionen behandlas i Goldberg 1995:161f.). Goldberg & Jackendoff (2004:35) svarar på Boas' motexempel att de ”may be an unappealing result to those committed to a maximally general view of grammar, but we think it cannot be avoided”, men framhåller även i en senare artikel (Goldberg & Jackendoff 2005:475) att ett lexems kompatibilitet med en konstruktion inte nödvändigtvis, åtminstone inte enbart, beror på ett lexems selektionsrestriktioner, utan även torde vara avhängig av bl.a. användningsfrekvensen, dvs. hur väletablerad en viss konstruktion är med ett visst lexem.³

Uppfattningen att en konstruktion, för att kunna räknas som CxG-konstruktion, inte får vara förutsägbar utifrån dess ingående delar (t.ex. lexemen i en syntaktisk konstruktion) var vanlig tidigare inom CxG (se

¹ Det skall sägas att Goldberg inte avvisar lexemnivån, särskilt inte i senare arbeten: ”Clearly, in order to arrive at a full interpretation of a sentence, the specifics contributed by only the verb (and its arguments) are required as well” (Goldberg et al. 2005:410).

² Boas menar att varje (argumentstrukturs-) konstruktion till stor del bygger på en specifik verbetydelse som kan beskrivas med *frame semantics* (se t.ex. Fillmore 1985) som genom s.k. *event-frames* – en formalism som för tankarna till AVM:er, *attribute-value matrices*, av den typ som används i bl.a. Fried & Östman (2004) och som Boas också använder i ett senare arbete (Boas 2004) – ger främst semantiska och pragmatiska selektionsrestriktioner. Observera att Boas inte förkastar konstruktionen i CxG-bemärkelse, och han benämner följaktligen sin grammatiska inriktning ”lexical-constructional” (Boas 2005:451).

³ För en diskussion om lexemfrekvensers betydelse i befästningen av syntaktiska mönster, se Croft & Cruse (2004:308ff.).

t.ex. Goldberg 1995:4). Denna uppfattning har dock senare reviderats och mildrats (Goldberg 2006:5) på så sätt att även generella mönster betraktas som CxG-konstruktioner, förutsatt att de är tillräckligt etablerade (ett huvudsakligen frekvensrelaterat krav). Det är den senare konstruktionsdefinitionen som jag inledningsvis tar fasta på i det här arbetet. Valet av just CxG är annars inte givet i fråga om de konstruktioner som beskrivs i föreliggande arbete – det kan t.ex. vid en första anblick tyckas svårt att betrakta deras argumentstruktur som för oförutsägbar eller specifik för att kunna beskrivas med något annat grammatiskt ramverk – men CxG är tilltalande på flera sätt, i synnerhet i fråga om progressiva participkonstruktioner, dels eftersom det skall visa sig att de flesta verb inte redovisas med particip i sina valensramar, dels eftersom det i några fall skall visa sig vara oklart vilket konstruktionens huvudord är – något som bör vara klart för att kunna tillämpa flertalet grammatiska ramverk – och i dessa fall är det praktiskt, för att inte säga nödvändigt, att kunna överföra argumentstrukturen på konstruktionen.

2.2. VVingPP och GoVPing

Goldberg (2006:50) menar att "Language learning must involve memories of individual examples because the end state of grammar is only partially general". Detta kan t.ex. illustreras med ett engelskt adjektiv, *mere*, som kan stå attributivt (*a mere child*) men, till skillnad från de flesta andra adjektiv, inte predikativt (**that child seems mere*). Detta är inte förutsägbart utifrån vår kunskap om adjektiv och därför, menar Goldberg, måste språkbrukaren inte bara lära sig distributiva beskafterheter hos enskilda lexem utan även hos enskilda syntaktiska konstruktioner. Som ytterligare exempel på denna sorts konstruktioner som delvis är generella och delvis idiosynkratiska, ger Goldberg ett antal konstruktioner som består av två på varandra följande verb. Dessa, VVingPP, som består av predikatsverb + *ing*-verb/presensparticip + riktningsangivande prepositionsfras, och GoVPing, som utgörs av verbet *go* + *ing*-verb/presensparticip, illustreras i (1a) respektive (1b) ovan. De ger vid en ytlig betraktelse intryck av att vara nästintill identiska – i båda fallen följs ju ett verb av ett particip – men de skiljer sig, som delvis nämnts, i ett antal avseenden.

Goldberg (2006:50) beskriver VVingPP och GoVPing som "quite understudied", vilket förefaller stämma vid en sondering av arbeten på området. Inte heller i grammatiska referensverk för engelskan, såsom den traditionella *A comprehensive grammar of the English language*

(Quirk et al. 1985), den uttalat korpusbaserade *Longman grammar of spoken and written English* (Biber et al. 1999) eller den relativt nyutkomna *The Cambridge grammar of the English language* (Huddleston & Pullum 2002), definieras VVingPP och GoVPing som egna konstruktioner. För att komma över exempel på konstruktionerna i de nämnda verken får man utgå från ”-ing participles” (Quirk et al. 1985), ”ing-clauses” (Biber et al. 1999) eller ”gerund-participials” (Huddleston & Pullum 2002), och därefter kombinera dem med de verb som de redovisas tillsammans med. Föga förvånande tar inte heller engelska grammatikor för svenska inlärare upp konstruktionerna. Ljung & Ohlander (1992:134f.) talar t.ex. inte över huvud taget om den sorts konstruktioner som Goldberg (2006) omnämner, och det utförligare standardverket på området, Svartvik & Sager (1996), går tillväga på samma sätt: verbala particip vid verb (dvs. andra verb än det progressiva hjälp verbet *be*) berörs bara flyktigt, och i inget fall diskuteras den syntaktiska konstruktionen som sådan.

Åter till Goldbergs redovisning av de aktuella konstruktionerna. Goldberg skriver att den ena verb + particip-konstruktionen, VVingPP, innehåller ett rörelseverb som följs av particip och bestämning i form av en prepositionsfras, som i exempel (1a) ovan, som repeteras som (3).

- (3) The toddler went screaming down the street.

Goldberg anger flera restriktioner hos VVingPP. Den adverbiala prepositionsfrasen anger t.ex. endast riktning och dessutom är [Ving + PP] inte en konstituent i den överordnade aktiva strukturen [S [VVingPP]], vilket åskådliggörs med exempel som det i (4) nedan.

- (4) a. **Down the hill** Bill went screaming.
 b. ??**Screaming down the hill** Bill went.
 (Goldberg 2006:52)

Som synes kan PP spetsställas i isolering (4a), men inte tillsammans med participet (4b). Detta, menar Goldberg (2006:51f.), tyder på att [Ving + PP] inte är en konstituent, och att PP är en bestämning till verbet, inte till participet. Goldberg anför ytterligare argument för detta genom en jämförelse mellan konstruktionen i (5a) och VVingPP-konstruktionen i (5b). Det är, som synes i (5a), verbet som tar adverbiallet *down the street* som argument, inte participet, som visas i VVingPP-konstruktionen i (5b).

- (5) a. Bill went down the street whistling a tune.
 b. *Bill went whistling a tune down the street.
 (Goldberg 2006:51)

Vidare noteras att verbet i den aktuella konstruktionen måste vara ett intransitivt rörelseverb med generell betydelse: *come*, *go*, *run* och *take off* (någon gång även de transitiva *take* och *bring*) förekommer. Particippet kan dock väljas mer eller mindre fritt. I (6a) illustreras hur tillåtande konstruktionen kan vara i fråga om valet av particip, medan (6b) visar hur granntyckt den är i fråga om valet av verb. Som synes accepteras bara en form av *go*, inte t.ex. det synonyma och specifika *walk*.

- (6) a. Bill went singing/grinning/waving/laughing down the street.
 b. *Bill walked whistling down the street.
 (Goldberg 2006:51)

Goldberg menar vidare att VVingPP har progressiv betydelse, vilket illustreras med ett exempel där ett verb som beskriver en punkthändelse, t.ex. *jump* i (7a), får iterativ tolkning, dvs. tolkas som ”en serie av likadana enskilda aktioner” (SAG 1:186), som particip i VVingPP (7b).

- (7) a. Bill jumped off the bridge. ≠
 b. Bill went jumping off the bridge.
 (Goldberg 2006:51)

Goldberg representerar VVingPP-konstruktionen på nedanstående sätt.

TABELL 1. VVingPP (Goldberg 2006:52)

Sem:	Move	in a manner	along a path
Syntax:	V _ε {go, come, run, take off}	Ving	(Oblique) ¹

Som framgår av tabell 1, representeras konstruktionen som ett form-betydelsepar med betydelsen ”Move in a manner along a path” och formen verb (specificerat som *go*, *come*, *run* eller *take off*) + *ing*-verb/presensparticip + PP.

Den andra konstruktionen, som ytstrukturellt är identisk med VVingPP och följaktligen borde uppvisa liknande drag, är *GoVPing*, som exemplifieras i (1b) ovan och repeteras som (8).

¹ *Oblique* betecknar normalt adverbiala prepositionsfraser. Parentes anger att ledet är optionellt. Se även Goldberg (1995:53).

- (8) You shouldn't go reading the newspaper all day.

I denna konstruktion har dock verbet inte rörelsebetydelse, och konstruktionen tar heller ingen riktningsangivande bestämning. Ett iögonfallande drag hos *GoVPing* är att participet tar bestämning, till och med en nominal sådan, som framgår i (8) ovan där *reading* tar objektet *the newspaper* (eftersom participets bestämning är manifest betecknas konstruktionen *GoVPing*, inte *GoVing*). Andra drag är att verbet, som i denna konstruktion inte kan sägas beteckna rörelse, måste vara just *go* (dvs. i grundform, föregått av hjälpverb) och att tolkningen inte med nödvändighet är progressiv, utan även kan vara punktuell (jfr t.ex. *Don't go spilling your drink!*). En pragmatisk restriktion tilläggs: händelsen som beskrivs av konstruktionen uppfattas som negativ. Konstruktionen används slutligen i vardaglig stil, till skillnad från den stilistiskt neutralare *VVingPP*. En representation ges nedan.

TABELL 2. *GoVPing* (Goldberg 2006:53)

Pragmatics: The action designated by VP is construed negatively by speaker		
Sem:		Action type
Syntax:	<i>go</i>	[Ving] _{VP}

Tabell 2 representerar *GoVPing* som ett form-betydelsepar med betydelsen "Action type" och formen verb (specificerat som *go*) + *ing*-verb/presensparticip som bildar en verbfras (punkterna vid *Ving* anger att bestämning till participet är utelämnad i representationen).

Som framgår ovan, är ingen av de två verb + particip-konstruktionerna helt generell; ett exempel på detta är att de inte kan förutses utifrån kunskap om verbet *go* i isolering.

2.3. Progressiva participkonstruktioner i svenskan

Svenska konstruktioner med verb följt av verbalt presensparticip exemplifieras vanligen med progressiva sekvenser såsom *komma gående* och *bli sittande*, men det skall visa sig att betydligt fler lexikala kombinationer förekommer i svenskan, som dock i stort sett saknar beskrivningar i litteraturen.

I de tre valensbeskrivningar som jag gått igenom tas dylika sekvenser endast upp med två verb: *komma* och *bli*. I *Norstedts svenska ordbok* (1999) finner man *komma springande* och *bli stående*. I konstruktionsordboken *Svenskt språkbruk* (2003) ges ”komma gående/springande etc.” som möjliga sekvenser med *komma* + particip, och för *bli* ges ”bli liggande/stående/sittande”. I *Nationalencyklopedins ordbok* (NEO) anges att *komma* kan konstrueras med bl.a. optionellt adverbial, och ett exempel ges med particip: *komma springande*. I fråga om *bli* anges att verbet tar obligatoriskt predikativ som bestämning, men det ges även ett exempel: *han blev stående i dörröppningen*.

Det är tydligtvis bara de mest etablerade mönstren som tas upp i valensbeskrivningar som de ovannämnda, och det är därför inte möjligt att endast utgå från denna typ av källor vid en bredare genomgång av progressiva participkonstruktioner, eftersom det alltså skall visa sig att betydligt fler particip uppträder med *komma* och *bli* – bland flera andra verb – i progressiva participkonstruktioner i autentiskt språk.

I koncentrerade grammatiska beskrivningar av svenskan berörs particip bara i korthet tillsammans med predikatsverb. Thorell (1973:156) ger under rubriken ”Hjälpverb + presens particip” exempel med sekvenserna *komma körande* och *bli liggande*. Det noteras vid *komma körande* att *körande* anger rörelse och *komma* riktning. Vid *bli liggande* anges att *bli* förstärker *liggande*:s betydelse av varaktigt tillstånd. Jörgensen & Svensson (1986:72) berör konstruktionerna än mer summariskt. Här förs verbsekvensen i exemplet *Olle kom springande* till kategorin ”Finit verb plus ett eller flera infinita verb” utan vidare kommentar. Hultman (2003:155f.) exemplifierar particip som bundet predikativ i konstruktion med *komma*, men någon analys följer inte. En något utförligare svensk grammatik för engelskspråkiga inlärare, Holmes & Hinchliffe (2003:255), nämner helt kort att svenskt particip förekommer ”As a verb” efter *komma*, *gå*, *bli* och *ha*¹.

Inte heller det utförliga referensverket *Svenska Akademiens grammatik* (SAG) berör progressiva participkonstruktioner i någon större utsträckning. I kapitlet ”Verb” finner jag inte något omtalande av dem. I kapitlet ”Particip”, däremot, berörs sekvenser med de vid det här laget bekanta verben *komma* och *bli*. Det noteras att particip vid *komma* är avledda av intransitiva rörelseverb² som anger en oavgränsad aktion, medan de vid *bli* är avledda av intransitiva befintlighetsangivande verb

¹ Troligtvis åsyftas konstruktionen *ha NP V-ande*, t.ex. *ha några böcker liggande*, som inte tillhör den konstruktionstyp jag undersöker här.

² Detta påstående är diskutabelt eftersom det utesluter t.ex. *komma gråtande*, där participet inte kan sägas beteckna en rörelse.

som anger oavgränsad aktion. Det tilläggs att ”Konstruktionen med *bli* anger att ett visst tillstånd inträder och att detta tillstånd därefter pågår” (SAG 2:619).¹ I kapitlet ”Verbfraser: predikativ” kan man skönja mer eller mindre medvetna ansatser till ett CxG-perspektiv i omnämmandet av ”verbförbindelser av typen *komma springande(s)*” (SAG 3:330), men det som ges här är i stället en hänvisning tillbaka till kapitlet ”Particip”. I kapitlet ”Participfraser” anförs slutligen att particip efter *komma* och *bli* är bundna subjektspredikativ (SAG 3:632).

En blick i det norska systemverket *Norsk referansegrammatikk* ger inte mycket mer information, även om konstruktionen som sådan fokuseras något tydligare. Progressiva participkonstruktioner diskuteras i avsnittet ”Konstruksjoner med kontinuativt aspekt”, där exempel med *bli* + particip² redovisas tillsammans med upplysningen ”Ved disse konstruksjonene fokuseres det på fortsettelsen av en handling som er (eller har vært) i gang” (Faarlund et al. 1997:653).

Specifikare undersökningar av sekvenser av den typ jag undersöker här har uppenbarligen inte intresserat den nordiska språkvetenskapen i särskilt stor utsträckning. En delvis diakronisk studie av ett annat komplext predikat bestående av verb + particip har visserligen genomförts av Engh (1994), men denna handlar om passivverb + perfektparticip i norskan, som i *Planen forsøkes iverksatt før årsskiftet* (Engh 1994:1).

En äldre genomgång av användningen av presensparticip i ett antal dokument under den fornsvenska perioden ges i Ahlberg (1942). Particippet beskrivs som regel i isolering, men någon gång, vilket möjligen är intressant för den föreliggande undersökningen, särskiljs den numera bekanta konstruktionen ”*komma* + pres.part. av annat rörelseverb” (Ahlberg 1942:48). Att just denna sekvens ges särskild uppmärksamhet motiveras inte uttryckligen, men den omtalas bl.a. som ”rikligt företrädd” och ”talrikt representerad” (Ahlberg 1942:66, 159). Ahlbergs genomgång är nu främst en kartläggning av vilka syntaktiska funktioner fornsvenska presensparticip förekommer i och hur de är distribuerade i olika texttyper samt i vilken utsträckning framför allt latinets påverkat funktion och distribution, och den för den föreliggande undersökningen intressantare grammatiska analysen träder i bakgrunden.

En, relativt ovannämnda undersökning, modernare genomgång av verbfrasens struktur från ett transformationsgrammatiskt perspektiv ges i Andersson (1977). Här återfinns fylliga beskrivningar av verb med ett

¹ Påståendet att tillståndet inträder är inte alltid riktigt; det kan även ha inträtt innan *bli* + particip uttrycks: jfr *Nu sätter sig den fullt påklädde i närmaste lediga korgstol och blir sittande* (Parole, se kapitel 3 för information om denna korpus).

² *Bli* står även vid rörelseparticippet *gående* i norskan (Faarlund et al. 1997:654).

flertal typer av bestämningar progressiva participkonstruktioner eller, för den delen, presensparticip, är inte beskrivna i någon större utsträckning. Som en sista utväg för att finna beskrivningar av progressiva participkonstruktioner, med utgångspunkt i SAG:s definition av particip vid *komma* och *bli* som predikativ, kunde man möjligen tänka sig Bolanders (1980) genomgång av predikativ som en möjlig bidragsgivare av relevant information för det föreliggande arbetet, men här beskrivs endast predikativ i form av adjektiv och perfekt particip.

Ovanstående, mer eller mindre historiska, översikt över vad som skrivits om progressiva particip i svenskan och norskan visar att kunskapsmassan på området är ytterligt begränsad, och det är uppenbarligen oklart vilka progressiva particip som förekommer och hur dessa skulle kunna kategoriseras. Det är vidare nästan uteslutande verben *komma* och *bli* som beskrivs med presensparticip, sannolikt för att dessa sekvenser tillhör de mest frekventa. Inte i något fall hanteras de dock som konstruktioner i CxG-bemärkelse; i samtliga fall verkar det vara lexikala drag hos verbet som utgör analysgrund, vilket gör att beskrivningarna missar de drag som kan tillskrivas konstruktionen som sådan.

3. Korpusmaterial och sökmetoder

I detta kapitel presenteras det korpusmaterial samt de sökmetoder jag använder i undersökningen. I avsnitt 3.1 presenteras materialet och i avsnitt 3.2 redogörs för sökmetoderna.

3.1. Material

Analysen bygger på exempel som jag hämtat från den morfosyntaktiskt taggade och ca 20 miljoner löpord omfattande skriftspråskorpusen Parole¹, i något fall kompletterad med exempel från Google. Parolekorpusen är absolut nödvändig i den här undersökningen, eftersom progressiva particip är syntaktiskt specificerade på lexemnivå men, som nämnts, i stort sett inte tidigare är beskrivna med specifika lexem andra än *komma* och *bli* (se avsnitt 2.3 ovan).

3.2. Sökmetoder

En nackdel med Parole är att resultaten inte slumpas fram, vilket bl.a. innebär att ett visst romanmaterial utgör en lång följd av träffar inledningsvis i konkordansen. För att undvika att träffarna snedfördelas stilistiskt har jag därför, efter en sökning efter <verb + presensparticip>, gått igenom samtliga träffar med verb + presensparticip. Eftersom jag inte på förhand vetat hur den ifrågavarande sekvensen uppträder, har jag inte använt några raffinerade avgränsande söksträngar, utan har i stället manuellt sorterat bort irrelevanta träffar.

Allt som allt har jag gått igenom omkring 10 000 sekvenser med aktivt verb + presensparticip, oavsett funktion. Merparten av träffarna är irrelevanta för undersökningen, så jag har alltså manuellt sorterat ut de sekvenser som kunnat klassificeras som progressiva participkonstruktioner, dvs. konstruktioner som utgörs av ett predikatsverb som följs av

¹ Tillgänglig på <<http://spraakbanken.gu.se/parole/>>.

ett verbalt presensparticip. Sällningen har givit 875 progressiva participkonstruktioner som resultat. Notera att ingen av dessa tar kopulaverb, eftersom jag vill att verbet skall kunna beskriva en aktion, vilket kopulor normalt sett har för tunn egenbetydelse för att kunna göra (med visst undantag för *bli*, se avsnitt 4.1).

Vissa konstruktioner med verb + presensparticip som vid en första anblick kan synas vara progressiva participkonstruktioner, t.ex. *segra övertygande*, är i själva verket inte det enligt min definition, och därmed har mer detaljerade avgränsningar fått göras. Dessa lämpar sig emellertid inte bäst att redovisa i detta kapitel, eftersom jag tror att det tydligast framkommer vilka konstruktioner som inte är progressiva participkonstruktioner om man först redovisar vilka konstruktioner som *är* progressiva participkonstruktioner. Därför ges vidare avgränsningar i avsnitt 4.4 nedan, där jag går igenom några ”falska” progressiva participkonstruktioner.

4. Analys

I det här kapitlet redovisas och analyseras de progressiva participkonstruktioner som jag finner i mitt material. Jag urskiljer tre sorters progressiva participkonstruktioner: riktningsbetecknande, t.ex. *komma gående*, befintlighetsbetecknande, t.ex. *bli sittande*, och additiva, t.ex. *gå skrikande*, som analyseras i avsnitt 4.1–4.3, där även kategoribeteckningarna får sina förklaringar. Varje konstruktion undersöks på ungefär samma sätt som Goldberg (2006) analyserar sina konstruktioner (se kapitel 2), dvs. jag undersöker bl.a. verbets och participets argumentstruktur, verbets, participets och konstruktionens betydelse och eventuella pragmatiska särdrag. I avsnitt 4.4 går jag även igenom några konstruktioner som vid en första anblick är förvillande lika de i 4.1–4.3 redovisade konstruktionerna men i själva verket tillhör andra typer. Slutligen, i avsnitt 4.5, summeras undersökningen.

4.1. Riktningsbetecknande participkonstruktioner

Jag inleder redovisningen med den ena av de två progressiva participkonstruktioner som delvis tangeras i valensbeskrivningar av svenskan: riktningsbetecknande participkonstruktioner, i vilka verbplatsen upptas av *komma*. En statistisk genomgång av de ingående orden i de undersökta konstruktionerna ger en förklaring till varför valensbeskrivningar fokuserar på just dessa participkonstruktioner: inte mindre än 470 av de 875 progressiva participkonstruktionerna är riktningsbetecknande. Att just dessa är vanliga kan till viss del förklaras med att konstruktionens enda tillåtna verb är vanligt i svenskan generellt sett: presensformen *kommer* placerar sig exempelvis på 46:e plats på Språkbankens tusen-i-topp-lista över de vanligaste orden i tidningsmaterialet Press 97¹. Verbet i riktningsbetecknande participkonstruktioner uppträder med många olika particip i mitt material, men de vanligaste kombinationerna är *komma springande* och *komma gående*, med drygt 50 belägg vardera.

¹ Tillgänglig på <<http://spraakbanken.gu.se/>>.

Riktningbetecknande participkonstruktioner anger, som kategoribeteckningen antyder, rörelse i en riktning och tar alltså det intransitiva rörelseverbet *komma* och ett particip med durativ betydelse av rörelse. Exempel ges i (9).¹

- (9) a. En kille **kommer springande** ur en affär. (P)
 b. En man **kommer gående** med en jättelik machete. (P)
 c. Ändå träffades en person i huvudet av en flaska som **kom flygande**. (P)

Komma anger normalt någon sorts förflyttning i riktning mot talaren,² och denna förflyttning preciseras av participet: *komma gående*, exempelvis, betyder alltså 'förflytta sig medelst gång'.

En representation av konstruktionstypen ges nedan.

TABELL 3. *Riktningbetecknande participkonstruktioner*

Semantik:	Rörelse 1: riktning mot talare	Rörelse 2: specificering av rörelse 1
Syntax:	<i>komma</i>	Presensparticip

Riktningbetecknande participkonstruktioner ställer rätt detaljerade krav på textstrukturen: förutom att det på verbet följande participet skall beskriva samma rörelse som verbet, måste det dessutom tillföra specificerande information om rörelsens art. Bl.a. av denna anledning säger man t.ex. *komma gående* i just den ordningen, inte *gå kommande*, eftersom participet då inte skulle tillföra någon information om hur rörelsen ser ut (det tillför icke desto mindre en annan sorts information, rörelsens riktning, men mer om detta nedan).

Riktningbetecknande participkonstruktioner är mycket konventionaliserade konstruktioner; verbet har faktiskt så tunn betydelse att participet kan sägas bära upp det verbala kärninnehållet självt. Att participet mer eller mindre beskriver aktionen direkt kan illustreras med att participets motsvarande verb så gott som alltid kan ersätta *komma* + particip

¹ Exempel som är hämtade ur mitt korpusmaterial markeras genom att jag anger den källa varur exemplet hämtats (P = Parole, G = Google). Konstruerade exempel markeras inte.

² Notera att ett alternativt riktningangivande rörelseverb med samma grad av generell betydelse saknas här: *gå* är t.ex., till skillnad från engelskans *go*, för innehållsrikt för konstruktionen eftersom det även specificerar rörelsesättet.

utan någon anmärkningsvärd förskjutning av satsens kärnbetydelse. Betrakta t.ex. (10) nedan.

- (10) a. Johan **kom gående** längs en dikeskant. (P)
 b. Johan **gick** längs en dikeskant.

Ett annat test av konventionaliseringsgraden hos konstruktionen är insättning av ett strukturuomvandlande *där* eller *här*, dvs. ett korrelatlöst inskott som skiljer verbet och det efterföljande ledet åt och medför att verbet återfår mer av sin grundbetydelse (Bolander 1980:43). I vanliga fall återfinns elementet i satser av typen *Hon satt där orörlig*, där verbet, *satt*, och dess bestämning, *orörlig*, knappast kan sägas vara särskilt för-enade betydelsemässigt. I de konventionaliserade riktningsbetecknande participkonstruktionerna kan *där/här* dock svårligen infogas. Jfr (11).

- (11) ?En kille kommer **där** springande ur en affär.

Graden av konventionalisering kan även prövas genom att en bestämning till konstruktionen tillfogas. Betrakta t.ex. (12).

- (12) [...] Lenny Clarhäll [...] kom bilande **förbi platsen**. (P)

Om bestämningen hör till verbet, till participet eller om den bör hänföras till den riktningsbetecknande participkonstruktionen som helhet är oklart. Man kan söka pröva detta genom att applicera topikaliseringsav-particip + bestämning på samma sätt som Goldberg (2006) gör i sin undersökning av verbkonstruktioner. Particip + bestämning är inte en topikaliserbar konstituent, vilket illustreras i (13), och detta skulle tala för att bestämningen åtminstone inte hör till participet.

- (13) ??**Bilande förbi platsen** kom Lenny Clarhäll.

Å andra sidan är topikaliserings ett trubbigt verktyg för diagnostisering av vilken konstituent bestämningen hör till i den riktningsbetecknande konstruktionen, eftersom knappast heller verb + bestämning (14a) eller verb + particip + bestämning (14b) utan vidare kan topikaliserings.

- (14) a. ***Kom förbi platsen** gjorde Lenny Clarhäll bilande.
 b. ??**Kom bilande förbi platsen** gjorde Lenny Clarhäll.

Det är inte heller möjligt att avgöra vilket element som tar bestämning i riktningsbetecknande participkonstruktioner genom att utelämnas verb

eller particip, eftersom verb och particip (i form av ett verb) var för sig har i stort sett samma syntaktiska valens som verbförbindelsen som helhet:

- (15) a. Lenny Clarhäll **kom bilande** förbi platsen.
 b. Lenny Clarhäll **kom** förbi platsen.
 c. Lenny Clarhäll **bilade** förbi platsen.

Det förefaller intuitivt vara verbet och participet i förening som tar bestämmelse, men det är som synes inte alldeles lätt att visa syntaktiskt.

Riktningbetecknande participkonstruktioner uppvisar nedanstående karakteristika.

Uttryck	Riktning	Rörelse	Aspekt
<i>komma</i>	mot talaren	–	–
Particip	–	specificerad	–
Riktningbetecknande participkonstruktion	mot talaren	specificerad	progressiv

Som framgår ovan, är verbet restriktivare än participet i fråga om rörelsens riktning. Riktningen hos den rörelse som participet beskriver, t.ex. ett gående, är ospecificerad, vilket här innebär att rörelsen kan företas i alla riktningar. Riktningen hos den rörelse som uttrycks med verbet är emellertid normalt mot talaren.

Observera att participet i de flesta kontexter inte kan beteckna vilken rörelse som helst, utan bara en förflyttning som kan företas i samma riktning som verbet. Jfr (16), som illustrerar olika particip med betydelse av rörelse som försiggår i en med verbet mer eller mindre oförenlig riktning.

- (16) Johan kom {gående/*stretchande/*duckande} längs en dikeskant.

Participets roll i riktningbetecknande participkonstruktioner är att specificera verbets rörelse, vilket i illustrationen ovan indikeras i "Rörelse"-kolumnen på den nedersta nivån, som representerar hela konstruktionen. Även verbet utövar dock inflytande: det inverkar på participet på så sätt att det inskränker dess rörelseriktning till att vara mot talaren, vilket indikeras i representationen, där konstruktionen selekterar detta drag. När verb och particip kombineras läggs alltså participets rörelsespecificering ihop med verbets rörelseriktning. Dessa drag utökas även med konstruktionens progressiva drag.

4.2. Befintlighetsbetecknande participkonstruktioner

Befintlighetsbetecknande participkonstruktioner tar det befintlighetsangivande intransitiva verbet *bli*¹ och ett particip med durativ betydelse av position.² Participplatsen rymmer till skillnad från riktningsbetecknande participkonstruktioner bara fyra olika particip, vanligen *stående* eller *sittande*, men även *liggande* och *hängande*. Exempel ges i (17).

- (17) a. Han **blev stående**. (P)
 b. Då skulle jag väl **bli sittande** där halva natten, tänkte hon. (P)
 c. Resultat blev dock att fyra fotgängare på trottoaren mejades ned och **blev liggande**. (P)
 d. Pilen [...] **blev hängande** ett ögonblick och föll. (P)

267 av de totalt 875 progressiva participkonstruktionerna i mitt material är befintlighetsbetecknande. Detta speglas i svenskan generellt: liksom *komma*, är *bli* är ett ganska vanligt verb i svenskan, även om presensformen med sin 63:e-plats inte placerar sig riktigt lika högt som presensformen av *komma* på Språkbankens tusen-i-topp-lista. Den klart vanligaste befintlighetsbetecknande participkonstruktionen är *bli stående*, med drygt 100 belägg. Av de andra kombinationerna har *bli liggande* ca 70 belägg, medan *bli sittande* och *bli hängande* har ca 50 vardera.

De befintlighetsbetecknande participkonstruktionerna har det gemensamt med de riktningsbetecknande att verbet har tunn egenbetydelse: det anger i det närmaste bara befintlighetsduration, förutom finithetsdragen tempus och modus i förekommande fall. Dessutom måste participet beskriva samma aktion som verbet. Liksom de riktningsbetecknande konstruktionerna, är de befintlighetsbetecknande konstruktionerna så konventionaliserade, med så tunn betydelse hos verbet, att participet mer eller mindre beskriver aktionen direkt. Detta gör att verb + particip alltid kan bytas ut mot participets motsvarande verb. Betrakta (18).

¹ Jag har inte inkluderat verbet *förbli* i undersökningen. Detta verb är mycket sällsynt i mitt material, med knappt tio träffar i denna konstruktionstyp. Såvitt jag kan bedöma uppträder det dock i allt väsentligt på samma sätt som *bli*.

² SAG (3:353) klassificerar *bli* som kopula. Jag menar dock att *bli* i progressiva participkonstruktioner har starkare egenbetydelse än andra kopulor i att det dessutom har tydliga aspektuella och lokativa drag. Jfr t.ex. den progressiva participkonstruktionen i *De blev 'förblev' sittande* med en ordinär kopulakonstruktion, där verbet nästan enbart förbinder subjektet med predikativet och specificerar tempus, t.ex. i *De blev sjuksköterskor*. För information om kopulabetydelser, se t.ex. SAG (3:361ff.).

- (18) a. Bilen **blev liggande** på taket. (Thorell 1973:156)
 b. Bilen **låg** på taket.

Ett strukturuomvandlande *där* eller *här* kan inte heller infogas, vilket ytterligare förstärker bilden av en konventionaliserad konstruktion. Jfr (19).

- (19) *Bilen blev **där** liggande på taket.

Jämför även konstruktionens karakteristika när bestämning tillfogas. Som framgår i (20) nedan, kan participet inte topikaliseras tillsammans med bestämning. Notera dock att, liksom i de riktningsbetecknande konstruktionerna ovan, knappast heller verb + bestämning (20c) eller verb + particip + bestämning (20d) kan topikaliseras i de befintlighetsbetecknande konstruktionerna, därtill i än mindre utsträckning än i de riktningsbetecknande.¹

- (20) a. Lennart blev sittande **med ostmackan i handen**. (P)
 b. ?**Sittande med ostmackan i handen** blev Lennart.
 c. ***Blev med ostmackan i handen** gjorde Lennart sittande.
 d. ***Blev sittande med ostmackan i handen** gjorde Lennart.

De befintlighetsbetecknande konstruktionerna skiljer sig dock från de riktningsbetecknande i att verbet inte har samma syntaktiska valens som verbförbindelsen. Jfr (21a), där verbet, åtminstone enligt mitt språköra, inte tar bestämning. Participet, i form av ett verb, tar däremot samma bestämning som konstruktionen i (20a) ovan. Jfr (21b).

- (21) a. *Lennart blev med ostmackan i handen.
 b. Lennart satt med ostmackan i handen.

Det förefaller alltså inte vara verbet som tar bestämning, men man kan för den skull inte dra slutsatsen att participet tar bestämningen utifrån ett test där participet transkriberas med motsvarande verb. Det verkar troligast att det är verbet och participet i förening som tar bestämning i de befintlighetsbetecknande participkonstruktionerna, på samma sätt som i de riktningsbetecknande.

En representation av den aktuella konstruktionstypen ges nedan.

¹ Ersättnings verbet *göra* förutsätter vanligen agentivt predikatsverb (se även t.ex. SAG 2:539f.). *Bli* kan inte sägas vara ett sådant, vilket torde bidra till ogrammatikaliteten i (20c–d).

TABELL 4. *Befintlighetsbetecknande participkonstruktioner*

Semantik:	Befintlighet	Position: specificering av befintlighet
Syntax:	<i>bli</i>	Presensparticip _e { <i>stående, sittande, liggande, hängande</i> }

Till verbet fogas participets specificering av befintligheten (*bli sittande* betyder alltså ung. '(fortsätta att) uppehålla sig i ett sittande tillstånd'). Konstruktionen selekterar denna befintlighetspecificering och lägger till ett progressivt drag. Se nedanstående representation, och notera även att den aktuella konstruktionens progressiva drag verkar kunna domenera verbets inkoativa (som anger att ett visst tillstånd gradvis inträder, se SAG 1:184) grundbetydelse som företes i icke-progressiva konstruktioner av typen *bli stor*.

Uttryck	Befintlighet	Aspekt
<i>bli</i>	–	inkoativ
Particip	specificerad	–
Befintlighetsbetecknande participkonstruktion	specificerad	progressiv

4.3. Additiva participkonstruktioner

138 av de 875 progressiva participkonstruktionerna är av den additiva typen, som hittills förbisetts i litteraturen. I dessa konstruktioner predikeras två distinkta aktioner om predikationsbasen, till skillnad från i de riktningsbetecknande och befintlighetsbetecknande konstruktionerna i vilka participets aktion specificerar verbets snarare än uttrycker en egen. Nedan ges tre exempel på additiva participkonstruktioner.

- (22)a. Konstaplarna [...] **skrattar fingerpekande**. (P)
 b. Mammor i tunna kappor – liksom hon själv – **satt frysande** [...]. (P)
 c. De **stod flåsande** på scenen och höll varandra i handen. (P)

De verb som jag funnit beskrivna med presensparticip i såväl lexikala som grammatiska beskrivningar är, som nämns i kapitel 2, nästan uteslutande *komma* och *bli*. Betydligt fler verb än dessa förekommer dock. I den additiva participkonstruktionen tillhör verben flera betydelseklasser, och deras betydelseinnehåll kan, som framgår i (22), vara ganska specifikt, till skillnad från i de riktnings- och befintlighetsbetecknande konstruktionerna.

De flesta sorters verb tycks faktiskt kunna fogas in i de additiva participkonstruktionerna, även transitiva, men de har i första hand rörelse- (t.ex. *springa*), positions- (t.ex. *sitta*) och kommunikationsbetydelse (t.ex. *skratta*). Verb som anger permanentare tillstånd, t.ex. abstrakta verb såsom *inhålla*, är svåra att tänka sig i konstruktionen. Vad gäller valet av particip, kan detta förefalla vara praktiskt taget restriktionslöst (ytterligare exempel från Parole är *gråtande*, *skrattande*, *tjutande* och *sjungande* och även particip med bestämningar förekommer; se nedan), men det rör sig som framgår främst om particip med dynamisk betydelse, ofta med någon sorts rörelsebetydelse, t.ex. *släpande*, eller, vanligen, kommunikationsbetydelse, t.ex. *skrikande*. Statiska particip med betydelse av t.ex. innehav, är knappast möjliga (jfr ?*Han stod ägande ett hus*). Restriktionerna hos verb och particip följer den additiva participkonstruktionens betydelse: den är progressiv och bör därför rimligen användas för att expandera mer eller mindre temporära skeenden (t.ex. uttryckta med *springa[nde]*, *sitta[nde]* och *skrika[nde]*) i tiden, och därför finns det föga anledning att använda den med verb och particip som redan anger mer eller mindre permanenta tillstånd (t.ex. *inhålla[nde]*, *äga[nde]*, *smaka[nde]*).

Additiva participkonstruktioner kan grovt sett representeras på nedanstående sätt.

TABELL 5. *Additiva participkonstruktioner*

Semantik:	Aktion 1 (rörelse, position, kommunikation)	Aktion 2 (rörelse, kommunikation)
Syntax:	Verb	Presensparticip

Participets aktion specificerar inte verbets utan är skild från, och bara marginellt inverkan på, verbets aktion: den som t.ex. skrattar fingerpekande (jfr 22a ovan) skrattar sannolikt på ungefär samma sätt även utan fingerpekandet. Relationen mellan subjektet och participet i additiva participkonstruktioner påminner närmast om den mellan subjekt och predikat, med den uppenbaraste skillnaden att subjekt + particip till skillnad från subjekt + verb inte bildar en finit sats.

Verbet och participet i additiva participkonstruktioner beskriver alltså två av varandra rätt oberoende aktioner. Att de, till skillnad från de ovan redovisade konstruktionerna, innehåller två distinkta aktioner kan

illustreras av att verb + particip i regel inte kan parafraseras med participets motsvarande verb utan förskjutning av kärnbetydelsen.¹ Jfr (23).

- (23) a. De **försvann skrikande** bort till sina egna kåkar. (P)
 b. *De **skrek** bort till sina egna kåkar.

Ytterligare evidens ges dock inte av additiva participkonstruktioner som tillfogats bestämningskonstruktioner av den typ som illustreras i (24). Trots att aktionerna är distinkta är det, liksom i de ovan redovisade participkonstruktionerna, oacceptabelt att flytta fram particip + bestämning.

- (24) a. Hon [...] gick skrikande **fram till fotografierna** [...]. (G)
 a'. ***Skrikande fram till fotografierna** gick hon.
 b. De båda kvinnorna stannade lyssnande **vid vattenbrynet**. (P)
 b'. ***Lyssnande vid vattenbrynet** stannade de båda kvinnorna.
 c. Pojken föll blödande **omkull** [...]. (P)
 c'. ***Blödande omkull** föll pojken.
 d. Han stack visslande **benen** ur sängen [...]. (P)
 d'. ***Visslande benen ur sängen** stack han.
 e. [...] Günzel beskriver suckande **hur obehagligt det kan vara** [...]. (P)
 e'. ***Suckande hur obehagligt det kan vara** beskriver Günzel.

Exempelmeningarna ovan visar nu inte att verb + particip beskriver en och samma aktion på samma sätt som i de riktnings- och befintlighetsbetecknande participkonstruktionerna; i stället antyder de att det är verbet och inte participet som tar bestämningen. Detta stöds även av att participet, men inte verbet, kan utelämnas när bestämning fogas till konstruktionen, som visas i (25).

- (25) a. Hon **gick skrikande** fram till fotografierna.
 b. Hon **gick** fram till fotografierna.
 c. *Hon **skrek** fram till fotografierna.

Participets självständighet i förhållande till verbet indikeras även av att det kan topikaliseras utan bestämmingar i additiva participkonstruktioner. Betrakta (26).

- (26) **Skrikande** gick hon fram till fotografierna.

¹ Det bör noteras att de två aktionerna som beskrivs i den aktuella konstruktionen inte kan sägas vara fullständigt oavhängiga av varandra: verb och particip kan ju, för att ta ett exempel, normalt inte stå i vilken ordning som helst. Om t.ex. ett rörelse- eller befintlighetsangivande verb är för handen tenderar detta att stå som predikatsverb, t.ex. *försvinna skrikande*, *sitta frysande*.

Att verb och particip är mer oberoende av varandra än i riktnings- och befintlighetsbetecknande participkonstruktioner visas därtill av att particip med bestämmningar förekommer. Typiska participbestämningar exemplifieras i (27).

- (27) a. [...] ett par män kom **bärande på var sitt lösryckt handfat**. (P)
 b. Han gick **sjungande på psalmversen** [...]. (G)
 c. De stod **stirrande på henne**. (G)

Exemplet illustrerar det typiska sättet att ”transitivera” participet i additiva participkonstruktioner, nämligen att låta det ta objektliknande adverbial, som ju i många fall även kan specificera aktionen som progressiv (jfr t.ex. *bära ett handfat*, som helt enkelt kan betyda ’hålla ett handfat’, med *bära på ett handfat*, som har den progressiva betydelsen ’bära omkring på ett handfat’), vilket är kompatibelt med konstruktionens progressiva drag. Även *med*-fraser förekommer som bestämmningar, som i den negativt anstrukna *komma* {*dragande/stickande*} *med* NP. Ett exempel ges nedan.

- (28) Sverige kan inte **komma dragande med egna order och krav på undantag**. (P)

Participet kan tyckas stå i en ganska tydlig semantisk relation till sin bestämmning: man kan ju parafraasera participet med motsvarande verbform och säga *ett par män bar (på) var sitt lösryckt handfat, han sjöng (på) psalmversen* och *de stirrade på varandra*. Trots detta kan particip + bestämmning inte topikaliseras, som framgår i (29).

- (29) a. ***Bärande på var sitt lösryckt handfat** kom ett par män.
 b. ***Sjungande på psalmversen** gick han.
 c. ***Stirrande på henne** stod de.

Att döma av vad som hittills framkommit, verkar topikaliseringar inte vara riktigt tillförlitliga för att avgöra konstituentstatus i progressiva participkonstruktioner. Topikalisering är förvisso inte det enda konstituenttestet; exempelvis poängterar Aarts (2001:223) att enbart konstituententer kan samordnas.¹ Jfr (30), som utgår från exempelmeningarna i (29) ovan.

¹ Aarts (2001:193–237) applicerar fler konstituenttester innan konstituentgränser dras upp, men merparten involverar bara transitiva strukturer eller är bara kompatibla med engelskan.

- (30) a. ??Ett par män kom **bärande på var sitt lösryckt handfat och sjungande på psalmversen**.
 b. ?Han gick **sjungande på psalmversen och bärande på handfatet**.
 c. ??De stod **stirrande på henne och stampande på cigarettfimparna**.

Detta konstituenttest ger visserligen ett annorlunda resultat, men det kan knappast sägas indikera att particip och bestämning utgör en konstituent. Andra faktorer inverkar troligtvis: Andersson (1977:162ff.) noterar bl.a. att det fundamenterade ledets tyngd inverkar, vilket sannolikt är en viktig faktor när det gäller progressiva participkonstruktioner, och att en begränsning hos topikaliserings, förstås, är dess påverkan på informationsstrukturen.

Relationen mellan verb och particip i additiva participkonstruktioner är sammanfattningsvis inte adverbial, utan snarare (konjunktionellt) additiv, därav kategoribeteckningen. De tolkas alltså som 'verba och verbande', dvs. som beskrivande två närmast likvärdiga aktioner. Den additiva participkonstruktionen *Hunden sprang skällande* skiljer sig alltså från verb-adverb-relationer av typen 'verba på ett verbande sätt', som i *Hunden sprang snabbt*, och från verb-predikativ-relationer av typen 'verba i ett verbande tillstånd', t.ex. *Hunden sprang lös*.

Additiva participkonstruktioner uppvisar nedanstående karakteristika.

Uttryck	Aktion	Aspekt
Verb	Aktion 1	–
Particip	Aktion 2	–
Additiv participkonstruktion	Aktion 1 + Aktion 2	progressiv

Uppställningen ovan visar att verb och particip var för sig, grovt sett, är ospecificerade med avseende på aspekt men att de i förening tilldelas ett progressivt drag av konstruktionen. Verbet tolkas t.ex. inte nödvändigtvis som beskrivande en utdragen aktion i isolering: betrakta exemplet *skutta svansviftande* (P), där verbet i isolering kan tolkas punktuellt men tolkas iterativt när konstruktionen tilldelar lexemen sitt progressiva drag.

4.4. "Falsa" progressiva participkonstruktioner

Det finns, som nämndes i avsnitt 3.2, ytterligare konstruktioner som består av ett verb som följs av ett presensparticip som vid ett första påse-

ende kan tyckas vara progressiva participkonstruktioner. Till skillnad från de hittills redovisade konstruktionerna, betecknar dock participet i dessa skenbara progressiva participkonstruktioner inte direkt någon verbaktion utan fungerar adverbialt eller predikativt. Inte minst viktigt är att de ”falska” progressiva participkonstruktionerna inte är progressiva.

4.4.1. Typen blinka menande

Participet i denna konstruktion fungerar som ett typiskt sättsadverbial, dvs. det anger en egenskap hos verbets aktion (se t.ex. SAG 3:496). Konstruktionen är endast kompatibel med particip med försvagad verbal betydelse, till den grad att dess motsvarande verb inte ensamt fungerar som predikatsverb. Om det är verbet och participet i förening som betecknar aktion i riktning- och befintlighetsbetecknande participkonstruktioner, och verbet och participet var för sig i additiva participkonstruktioner, betecknas aktionen i denna konstruktion så gott som uteslutande av verbet. Jfr (31).

- (31) a. De **går dröjande**, sakta, som om de vill få själva tiden att rätta sig efter stegen. (P)
 b. Mamma **ler triumferande** [...]. (P)

Konstruktionen har som nämnts inte progressiv tolkning, vilket till en del har att göra med att participet inte fungerar verbalt utan som ett typiskt adverbial. Jfr t.ex. konstruktionen i (32a) med den i (32b), där ett verb följs av ett typiskt adverb. Som synes är det ingen större skillnad mellan exempelmeningarna, vare sig i fråga om den semantiska relationen mellan verb och efterföljande led eller i fråga om aspekt.

- (32) a. Anna **såg forskande** på honom. (P)
 b. Anna **såg upprört** på honom.

4.4.2. Typen komma levande från prövningen

Den här konstruktionen karakteriseras främst av att dess verb alltid har betydelse av rörelse (oftast i form av *komma*, *gå* och *slippa*) och att participet är typiskt predikativt. Ett exempel ges i (33).

- (33) Men om hon än **slipper levande** därifrån, har hon för alltid döden inpräglad i sin själ. (P)

Particippositionen i konstruktionen är restriktiv: *levande* är det enda particip som kan klassificeras som tydligt predikativt i materialet. Jämför participet i (34a) med ett adjektiv som predikativ (34b).

- (34)a. Han kom **levande** ur sju års äktenskap.
b. Han kom **lycklig** ur sju års äktenskap.

Konstruktionen är inte en syntaktiskt självständig enhet, utan måste kompletteras med riktningssangivande bestämning, som illustreras i (35).

- (35)a. Hon kom levande undan! (P)
b. *Hon kom levande!

Främst eftersom participet inte kan sägas ha verbal tolkning, noteras att konstruktionen inte kan tolkas progressivt.

4.4.3. Typen vinna överraskande

Det som skiljer konstruktionen i detta avsnitt från de andra är att dess particip fungerar som ett typiskt satsadverbial, dvs. det anger talarens värdering av ett sakförhållande. Ett exempel ges i (36a). Jämför med andra satsadverbial (36b).

- (36)a. Peter Lundgren **vann överraskande** mot Wimbledonmästaren [...]. (P)
b. Peter Lundgren **vann** {*dessbättre/av allt att döma/som bekant*} mot Wimbledonmästaren.

I likhet med den konstruktionstyp som redovisas i avsnitt 4.2.2 ovan är den aktuella konstruktionen inte en självständig enhet, men bestämningen är här semantiskt snarare än syntaktiskt obligatorisk. Utan bestämning mister participet sin talarattitydspecificering och kan därmed även tolkas som aktionsbeskrivande. Jfr med och utan verbbestämning i (37a) respektive (37b).

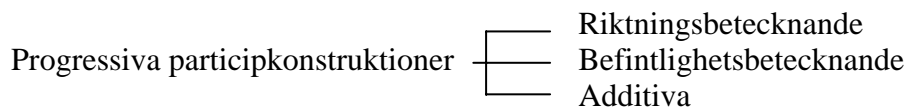
- (37) a. Peter Lundgren vann överraskande mot Wimbledonmästaren.
 [= Talaren tycker att verbandet är överraskande.]
 b. Peter Lundgren vann överraskande.
 [= Subjektsreferenten verbar på ett överraskande sätt¹ alt. Talaren tycker att verbandet är överraskande.]

Particip-/satsadverbialsplatsen är restriktiv: jag har i mitt material bara funnit *överraskande*, *glädjande nog* och *imponerande*.

Konstruktionen kan inte beskrivas som progressiv. Exempelvis beskriver *vinna överraskande* en punkthändelse: i det ögonblick vinnandet inträffar, blir talaren överraskad.

4.5. Summering

Progressiva participkonstruktioner är strukturellt likartade, men utgör för den skull inte en enda konstruktion utan bildar en konstruktionsfamilj med tre konstruktionstyper i enlighet med illustrationen nedan.

En skillnad mellan familjemedlemmarna är bl.a. deras olika grader av generalitet: de är mer eller mindre restriktiva vad gäller vilka verb som kan fogas in i konstruktionen. Restriktivare är de riktningbetecknande och de befintlighetsbetecknande, medan de additiva är mer schematiska. Alla ingår de i ett konstruktionsnätverk där de är instansieringar av progressiva participkonstruktioner.

En jämförelse mellan de progressiva participkonstruktionerna och de övriga konstruktioner med verb + particip som redovisas i avsnitt 4.4 ger som resultat att progressiva participkonstruktioner uppvisar vissa gemensamma drag som inte delas av de övriga verb + participkonstruktionerna. En specialitet hos de progressiva participkonstruktionerna rör möjligheten att ta particip med *s*-form. Det verkar ännu inte vara helt klarlagt när detta fenomen visar sig: SAG (2:614) noterar t.ex. att *s*-formen, t.ex. i *komma gåendes*, huvudsakligen förekommer ”dels när presensparticipet står som huvudord i fritt predikativ, dels när det är huvudord i bundet predikativ till *komma*”. Thorell (1973:155) anför helt kort att ”*S*-form av presens particip förekommer i vissa stelnade uttryck

¹ Meningen tolkas alltså här på samma sätt som t.ex. *Skottet kom överraskande*.

och konstruktioner”. Utifrån kategoriseringen i föreliggande undersökning, kan en skarp avgränsning vara att *s*-form är acceptabel om konstruktionen är en progressiv participkonstruktion, åtminstone i de fall participet följer på verbet. Jämför t.ex. de progressiva participkonstruktionerna i (38) med de övriga verb + particip-konstruktioner som diskuteras i avsnitt 4.4 i (39).

- (38) a. En kille kommer {springande/springandes} ur en affär.
 b. Han blev {stående/ståendes}.
 c. De stod {flåsande/flåsandes} på scenen och höll varandra i handen.
- (39) a. Bob Dole segrade {övertygande/*övertygandes} i tisdagens samtliga åtta primärval.
 b. Hon kom {levande/??levandes} undan!
 c. Trafikkommunalrådet lämnar {överraskande/*överraskandes} trafiknämnden.

Verbets aktion tolkas som samtidig med participets i progressiva participkonstruktioner, men konstruktionerna skiljer sig åt i fråga om hur aktionerna förhåller sig till varandra. Jag talade ovan bl.a. om att verbet i de riktningbetecknande participkonstruktionerna specificerar participets rörelseriktning, medan participet specificerar verbets rörelsemedel. I de additiva participkonstruktionerna manifesteras två distinkta aktioner, vilket enkelt uttryckt innebär att aktionerna inte specificerar eller utövar nämnvärt inflytande på varandra. Den additiva konstruktionen *gå skrikande* predicerar exempelvis att någon dels går, dels skriker, utan att de aktioner som beskrivs med verb respektive particip inverkar på varandra (förvisso undantaget det faktum att de bildar en konstruktion som utövar inflytande på de ingående lexemen). Notera också att de konstruktioner jag redovisar i avsnitt 4.4, de skenbart progressiva konstruktionerna, skiljer sig från de progressiva i detta avseende eftersom de utslutande manifesterar *en* aktion: den som uttrycks med verbet (participet är ju inte verbalt i dessa konstruktioner, till skillnad från participet i de progressiva konstruktionerna).

Vad som förenar samtliga progressiva participkonstruktioner är som framgår att de har progressiv tolkning, oavsett participets semantiska relation till verbet i övrigt. De tre typerna av progressiva participkonstruktioner utgör alltså progressiva former i svenskan. De är visserligen inte lika generella som exempelvis engelskans *be + V-ing* och helt visst inte obligatoriska i samma utsträckning som engelskans progressiva form (se även kapitel 5), men det står klart att man i ett stort antal fall har möjlighet att formellt markera aspektförändring i svenskan. Vill man t.ex. meddela att Lisa sprang nedför gatan kan man alltså välja

mellan två former i svenskan, bl.a. beroende på om man vill understryka att springandet är progressivt eller ej: den enkla *Lisa sprang nedför gatan* och den progressiva *Lisa kom springande nedför gatan*. (Jag diskuterar andra sätt att ange progressivitet senare i detta avsnitt.)

Liksom i engelskan används progressiv form i svenskan ofta vid händelser i talsituationen och kontrasterar då, liksom i engelskan, mot den enkla formens möjliga betecknande av ett allmänt förhållande. Jfr (40).

(40)a. De kommer sjungande.

[Betyder att de sjunger i talsituationen, liksom i eng. *They are singing*.]

b. De sjunger.

[Kan betyda att de brukar sjunga, liksom i eng. *They sing*.]

Jag noterar dock, alltså, att svenskans progressiva form verkar vara be-
lagd med fler restriktioner än engelskans. Om Lisa skriker i talsituationen använder jag i engelskan progressiv form, som normalt är obligatorisk i dessa fall: *Lisa is screaming*. Detta kan man uttrycka oavsett om Lisa vid skriktilfallet springer omkring eller sitter i barnvagnen. I svenskan måste man dock känna till Lisas fysiska aktivitet om man särskilt vill markera progressivitet. Man kan inte översätta ordagrant från engelska, **Lisa är skrikande*, men man kan mycket väl säga t.ex. *Lisa kommer skrikande*. För att man skall kunna anföra detta måste det emellertid kunna tolkas som att Lisa rör sig i riktning mot en.

Notera härtill att progressiva participkonstruktioner uppvisar likheter med ett redan känt icke-formellt sätt att uttrycka progressiv aspekt i svenskan, nämligen omskrivning med pseudosamordning¹ (mer om detta i kapitel 5), som oftast används med positionsangivande verb som första samordningsled, t.ex. *sitta och läsa* (se Ekerot 1995:130f.). Progressiv participkonstruktion är här ofta svårligen ett idiomatiskt alternativ, men kan för den skull inte räknas ut i svenskan. Jfr de additiva participkonstruktionerna i (41).

¹ Wiklund (2005:129) anför att den progressiva pseudosamordningens aspektuella betydelse i svenskan är "near-identical to the one yielded by the verb *be* plus a gerund [ung. *ing*-form] in English". Se även Croft (2001:320–361), som efter en typologisk studie från ett CxG-perspektiv talar om samordning och adverbial underordning (det ligger väl nära inom traditionella ramverk att se progressiva participkonstruktioner som ett exempel på det senare) som ett kontinuum snarare än en dikotomi, eftersom de två konstruktionerna uttrycker ungefär samma typer av semantiska relationer (Croft 2001:328).

- (41) a. Susanna **låg sovande** bredvid honom [...]. (P)
 b. [...] hussarna och mattarna **står samtalande** bredvid. (P)
 c. Potter [...] **satt kedjerökande** och berättade om sin cancer [...]. (P)

Vid rörelseaktioner är progressiva participkonstruktioner som de riktningsbetecknande att föredra, och dessa har normalt, åtminstone i fråga om de riktningsbetecknande, inga motsvarigheter med samordning: jfr t.ex. *komma gående mot henne* med **komma och gå mot henne*. Lägga märke till att verbets och participets aktion i samordningar, i de fall de används vid rörelse, inte är samtidigt utan successiva. Jfr *De kom och sa* [= kom först och sade sedan] *att företaget skulle flytta sin produktion*, som betecknande nog inte kan parafraseras med participkonstruktion: **De kom sägande att företaget skulle flytta sin produktion*.

På samma sätt som verben i pseudosamordningar måste komma i en viss ordning och vara av vissa bestämda typer (ofta verb med betydelse av position, som *sitta* eller *ligga*, först), måste även verbet och participet i progressiva participkonstruktioner vara av vissa typer och normalt komma i en viss ordning (detta berörs i avsnitt 4.1–4.3 ovan). På samma sätt som vi t.ex. säger *sitta och läsa* och inte *läsa och sitta*, heter det alltså *komma gående*, inte *gå kommande*.

5. Slutdiskussion

I detta kapitel sammanfattas först föreliggande arbete, och därefter diskuteras något av det som hittills skrivits om progressiv aspekt i svenskan.

Efter en kort introduktion av ämnet för min undersökning formuleras syftet, som i huvudsak är att beskriva progressiva participkonstruktioner i svenskan från ett CxG-perspektiv. Det vittomfattande syftet får sin förklaring i genomgången av tidigare grammatiska beskrivningar, som visar att kunskaperna på området är nästintill obefintliga.

Undersökningens material hämtas i första hand från Parole. Endast sekvenser med verb + particip som kan klassificeras som progressiva participkonstruktioner analyseras, en avgränsning som till stor del bygger på konstruktionernas förmåga att uttrycka progressiv aspekt.

Det visar sig att svenskan har tre sorters progressiva participkonstruktioner: en riktningbetecknande, en befintlighetsbetecknande och en additiv, där den senare är mer schematisk än de två första och dessutom beskriver två distinkta aktioner. Det visar sig bl.a. också att det ofta är vanskligt att avgöra den syntaktiska valensen hos elementen i verbfrasen, vilket manifesteras vid tillägg av bestämmningar till konstruktionerna. Det är i många fall perifera konstruktioner som jag har att göra med, varför språkkänslan inte alltid är behjälplig vid konstituenttester.

Ett centralt resultat är att svenskan i de progressiva participkonstruktionerna har en grammatikaliserad progressiv form, vilket knappast uppmärksammats tidigare. Detta kan delvis vara en följd av att aspekt generellt sett tillhör de mindre beforskade fenomenen i svenskan, vilket också blir uppenbart i en del djärva utlåtanden i litteraturen: Pettersson (1976:144) menar t.ex. i en diskussion om tempusspråk och aspektspråk att ”Svenska och tyska är utpräglade tempusspråk, där aspekten bara framgår av sammanhanget”. Att just den progressiva aspekten hamnat i skymundan har naturligtvis att göra med vad som sägs ovan, men det kan också ha att göra med att det är en rätt undanskymd aspekt generellt. Ebert (2000:605) upplyser t.ex. om att ”Progressive markers have never been treated systematically in any grammar of a Germanic language other than English”.

Det är också talande att det grammatiska standardverket för svenskan, SAG, behandlar progressivitet summariskt och fragmentariskt (se t.ex. SAG 1:213; 4:334–336), och även i andra grammatiska beskrivningar skulle resonemanget om progressivitet kunna utvidgas. I en artikel om progressiv aspekt noterar t.ex. Johansson (1987:46) förvisso korrekt att svenskan markerar progressiv aspekt språkligt, men anför även att ”handlingar/händelser, inte tillstånd, kan markeras som pågående”, vilket kan diskuteras utifrån den befintlighetsangivande konstruktionen i föreliggande arbete.

Att svenskan kan markera progressivitet är, som nämnts, känt sedan tidigare. Två systematiska sätt att uttrycka progressiv aspekt i svenskan återkommer i litteraturen,¹ båda i form av omskrivningar: *hålla på* {att/och}² + V och progressiv pseudosamordning, t.ex. {sitta/stå/ligga} och äta (se t.ex. Johansson 1987, Pihlström 1988 och Ebert 2000 för genomgångar av dessa båda former; se även Andersson 1979 för en genomgång av bl.a. progressiva pseudosamordningar). Att svenskan även har en formell progressiv form är som nämnts förbisett i litteraturen, inte minst i läroböckerna: Johansson et al. (1993:102) noterar t.ex. i *Engelsk grammatik* att en av de viktigaste skillnaderna mellan engelskan och svenskan är att ”engelskan har en speciell form, den progressiva formen, som uttrycker att handlingen pågår”. *Svensk universitetsgrammatik för nybörjare* (Josefsson 2001:90f.) meddelar: ”aspekt uttrycks inte morfologiskt i svenskan” utan ”uttrycks med *håller på att* eller pseudokoordination”. I *Att förstå grammatik* (Kruckenberg 1986:92) talas det i avsnittet om aspekt bl.a. om engelskans progressiva form, och följande noteras: ”Svenskan saknar alldeles denna specialform”.³ Lika djärvt uttrycker sig inte *Modern engelsk grammatik* (Svartvik & Sager 2000:155), som anför: ”Ing-formen används med *be* för att bilda *pågående form*. Svenskan har enkel form eller omskrivning med ’hålla på att’ eller liknande”.

¹ Att ett sätt att markera progressivitet betecknas som ”systematiskt” skall naturligtvis inte förstås som att det är tillämpligt på samtliga verb. Törnudd-Jalovaara (1988:28) observerar t.ex. att V i den progressiva ”*hålla på* {att/och}+V” måste beteckna ”avsiktlig och planmässig verksamhet”, vilket utesluter sekvenser av typen *hålla på och förstå*.

² Någon gång nämns även varianter av typen *vara i färd med att*.

³ Man kan av detta slags beskrivningar få intrycket att alla verb i engelskan finns i dubbel uppsättning – enkla och sammansatta i progressiv form – vilket inte är fallet, i synnerhet när det gäller verb som inte betecknar händelser: jfr t.ex. meningsparet *The English community consists of three main groups* – **The English community is consisting of three main groups* (Johansson & Lysvåg 1987:167).

Genom att beskriva ett antal progressiva participkonstruktioner, har den här uppsatsen lämnat ytterligare ett bidrag till förståelsen av hur svenskan ger uttryck åt progressiv aspekt. Eftersom denna aspekt i övrigt är studerad i ganska liten utsträckning i svenskan – den formellt markerade hittills nästan inte alls – behöver det knappast sägas att fler studier, ur ett flertal synvinklar, behövs på området. Exempelvis skulle en klarare bild av distributionen av progressiva participkonstruktioner kunna ges av studier av hur progressiva participkonstruktioner används i förhållande till progressiva former i andra språk, men även i förhållande till andra progressiva uttryck i svenskan, främst då *hålla på* {att/och} och pseudosamordning.

Litteraturförteckning

- Aarts, Bas 2001. *English syntax and argumentation*. 2 uppl. Basingstoke: Palgrave.
- Ahlberg, Märta 1942. *Presensparticipet i fornsvenskan. En syntaktisk studie*. Lund: Carl Bloms boktryckeri.
- Aikhenvald, Alexandra 2006. Serial verb constructions in typological perspective. I: Aikhenvald, Alexandra & R. M. W. Dixon (eds.), *Serial verb constructions. A cross-linguistic typology*. Oxford: Oxford university press. S. 1–68.
- Andersson, Erik 1977. *Verbfrasens struktur i svenskan: en studie i aspekt, tempus, tidsadverbial och semantisk räckvidd*. Åbo: Åbo Akademi.
- Andersson, Erik 1993. *Grammatik från grunden*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Andersson, Lars-Gunnar 1979. *Några V-V-konstruktioner*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Biber, Douglas et al. 1999. *Longman grammar of spoken and written English*. Harlow: Longman.
- Boas, Hans 2003. *A constructional approach to resultatives*. Stanford: CSLI Publications.
- Boas, Hans 2004. You *wanna* consider a constructional approach towards *wanna*-contraction? I: Archard, Michael & Suzanne Kemmer (eds.), *Language, culture and mind*. Stanford: CSLI Publications. S. 479–491.
- Boas, Hans 2005. Determining the productivity of resultatives: A reply to Goldberg and Jackendoff. *Language* 81. S. 448–464.
- Bolander, Maria 1980. *Predikativens funktion i svenskan*. Umeå: Umeå universitet.
- Croft, William 2001. *Radical construction grammar. Syntactic theory in typological perspective*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Croft, William & Alan Cruse 2004. *Cognitive linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Dixon, R. M. W. 2006. Serial verb constructions: conspectus and coda. I: Aikhenvald, Alexandra & R. M. W. Dixon (eds.), *Serial verb constructions. A cross-linguistic typology*. Oxford: Oxford university press. S. 338–350.
- Ebert, Karen. 2000. Progressive markers in Germanic languages. I: Dahl, Östen (ed.), *Tense and aspect in the languages of Europe*. Berlin: de Gruyter. S. 605–653.
- Ekerot, Lars-Johan 1995. *Ordföljd. Tempus. Bestämndhet. Föreläsningar i svenska som andraspråk*. Malmö: Gleerup.
- Engh, Jan 1994. *Verb i passiv fulgt av perfektum partisipp: bruk og historie*. Oslo: Novus.
- Faarlund, Jan Terje et al. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fillmore, Charles 1985. Frames and the semantics of understanding. *Quadernie di semantica* 6. S. 222–254.
- Fillmore, Charles, Paul Kay & Mary Catherine O'Connor 1988. Regularity and idiomacity in grammatical constructions: the case of *let alone*. *Language* 64. S. 501–538.
- Fried, Mirjam & Jan-Ola Östman 2004. Construction grammar: a thumbnail sketch. I: Fried, Mirjam & Jan-Ola Östman (eds.), *Construction grammar in a cross-language perspective*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins. S. 11–86.
- Goldberg, Adele 1995. *Constructions. A construction grammar approach to argument structure*. Chicago: University of Chicago Press.
- Goldberg, Adele 2006. *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Oxford: Oxford University Press.
- Goldberg, Adele & Ray Jackendoff 2004. The English resultative as a family of constructions. *Language* 80. S. 532–568.
- Goldberg, Adele, Devin Casenhiser & Nitya Sethuraman 2005. The role of prediction in construction-learning. *Journal of child language* 32. S. 407–426.
- Goldberg, Adele & Ray Jackendoff 2005. The end result(ative). *Language* 81. S. 474–477.
- Holmes, Philip & Ian Hinchliffe 2003. *Swedish: a comprehensive grammar*. 2 uppl. London: Routledge.
- Huddleston, Rodney & Geoffrey K. Pullum 2002. *The Cambridge grammar of the English language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hultman, Tor G. 2003. *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien & Norstedts.

- Iwata, Seizi 2005. Verb meaning in locative alterations. I: Fried, Mirjam & Hans Boas (eds.), *Grammatical constructions: back to the roots*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins. S. 101–118.
- Johansson, Bengt 1987. Att uttrycka progressiv aspekt. I: *Diverse. Vänskrift till Bertel Fortelius 3.8.1987*. Åbo: Åbo Akademi. S. 37–49.
- Johansson, Stig et al. 1993. *Engelsk grammatik*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, Stig & Per Lysvåg 1987. *Understanding English grammar 2*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Josefsson, Gunlög 2001. *Svensk universitetsgrammatik för nybörjare*. Lund: Studentlitteratur.
- Jørgensen, Nils & Jan Svensson 1986. *Nusvensk grammatik*. 2 uppl. Malmö: Liber.
- Kruckenbergs, Erland 1986. *Att förstå grammatik*. 2 uppl. Stockholm: Prisma.
- Lindberg, Ebba 1993. *Beskrivande svensk grammatik*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Ljung, Magnus & Sölve Ohlander 1992. *Gleerups engelska grammatik*. 2 uppl. Malmö: Gleerup.
- NEO = *Nationalencyklopedins ordbok*. Tillgänglig i elektronisk form på <<http://www.ne.se>>.
- Nemoto, Noriko 2005. Verbal polysemy and frame semantics in construction grammar. I: Fried, Mirjam & Hans Boas (eds.), *Grammatical constructions: back to the roots*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins. S. 119–136.
- Norstedts svenska ordbok* 1999. 3 uppl. Stockholm: Norstedts.
- Pettersson, Thore 1976. Tempus. I: Gårding, Eva (ed.), *Kontrastiv fonetik och syntax med svenska i centrum*. Lund: Liber. S. 143–160.
- Pihlström, Sven 1988. *Hålla på att och hålla på och*. I: *Språkvård* 2/1988. S. 8–10.
- Quirk, Randolph et al. 1985. *A comprehensive grammar of the English language*. Harlow: Longman.
- SAG 1–4 = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Del 1–4. Stockholm: Svenska Akademien & Norstedts.
- Svartvik, Jan & Olof Sager 1996. *Engelsk universitetsgrammatik*. 2 uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Svartvik, Jan & Olof Sager 2000. *Modern engelsk grammatik*. 5 uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Svenskt språkbruk. Ordbok över konstruktioner och fraser* 2003. Stockholm: Norstedts.
- Thorell, Olof 1973. *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte studium.

- Törnudd-Jalovaara, Elisabet 1988. Mera om *hålla på att* och *hålla på och*. I: *Språkvård* 4/1988. S. 27–29.
- Wiklund, Anna-Lena 2005. *The syntax of tenselessness. On copying constructions in Swedish*. Umeå: Umeå universitet.